

VIKINGATIDENS RUNOR

Den vikingatida runraden består av 16 runor, uppdelade i tre olika ätter, "familjer", och kallas Futharken efter runorna i den första ätten och ordet runa anses betyda "hemlighet". Under vikingatiden kunde de skrivas, ristades eller huggas in på många olika material och föremål.

Vikingatida "runben" med futharken. Bild från *Creative commons*.

Den yngre futharken med 16 runor är resultatet av att det togs bort 8 runor i den äldre futharken någon gång i mitten av 700-talet, och det verkar ha hänt ungefär samtidigt i Danmark, Norge och Sverige. Runorna finns i flera olika variationer men nedan visas en version av varje "normalruna". Varje runa har också ett namn och en betydelse som bl.a. bevarats i äldre "rundikter" från medeltiden. Oftast är det punkter emellan de olika orden i runraden, för att skilja orden åt.

I Sverige och Norge användes även kortkvistrunor under vikingatiden. Kortkvistrunor användes t.ex. i Mälardalen de första två hundra åren av vikingatiden och är funna på föremål och runstensfragment på Björkö och Adelsö från 8- och 900-tal.

Under vikingatiden ristades runor på smycken, på matrester av ben och på trä. Det höggs även in i sten och på vapen. De målades på näver och på andra material. Vi vet att vikingatidens människor skickade små meddelanden till varandra i stil med "kyss mig!" och "kom hem!". De skrev också hemliga och magiska formler med runor...

𐀀𐀁𐀂 · 𐀃𐀄𐀅 · 𐀆𐀇?

𐀈𐀉 · 𐀊𐀋𐀌 · _____ !

RUNA	KORTKVISTRUNA		ALFABETET	NAMN	BETYDELSE
FRÖS ÄTT					
ƿ	ƿ	f	f, v	Fé	=fä, boskap, rikedom, lösöre, pengar
ᚱ	ᚱ	u	u, v, o, y, ö	Ur Ûrr	= duggregn eller = uroxe (ev. tidigare även mjukt järn)
ᚢ	ᚢ	þ	Þ, t, th, d, ð	Thurs / Þurs	= troll, jätte (ev. tidigare þorn = törne)
ᚦ	ᚦ	ǫ	a, o, e	Óss, as	= asagud, visdom
ᚷ	ᚷ	r	r	Reidh / reið	= vagn, resa, ridning
ᚫ	ᚫ	k	k, g	Kaun	= sår, böld (tidigare även fackla i äldre runraden)
HAGALLS ÄTT					
ᚱ	ᚱ	h	h, g	Hagall	= hagel
ᚠ	ᚠ	n	n	Naudr / nauð	= nöd, nödvändighet
ᚨ	ᚨ	i	i, e, y, j	Is / íss	= is
ᚠ	ᚠ	a	a	Ár	=årsväxt, god årsväxt, överflöd
ᚱ	ᚱ	s	s	Sól	= sol
TYRS ÄTT					
ᚦ	ᚦ	t	t, d, nt, nd	Týr	= Tyr (guden)
ᚮ	ᚮ	b	b, p, mb, mp	Bjarkan	=björk
ᚱ	ᚱ	m	m	Madhr / maðr	= man
ᚨ	ᚨ	l	l	Logr / lög	= vatten
ᚱ	ᚱ	R	y, R	Ýr	= idegran (tidigare även surrande ljud i slutet av ord) (äldre runraden Ælgiz = älg)